

İLERLEME RAPORU 2014 **Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok !**

Bu sene Avrupa Birliği (AB)'nin Türkiye İlerleme Raporu, Türkiye ve AB arasındaki ilişkilerde bir başka yeni dönem başlayacağına ilişkin resmi değerlendirmelerin yapıldığı bir döneme denk geldi. Söz konusu değerlendirmeleri yapanlar ve ilişkilerin canlanmasına ilişkin umut taşımak isteyenler Türkiye ve AB'deki son gelişmeleri işaret ediyorlar. Bu gelişmeler Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı seçimi ve ertesinde yeni bir Bakanlar Kurulu oluşturulması, AB'de ise Avrupa Parlamentosu seçimleri ve seçimleri takiben AB Başkanlığı, Avrupa Komisyonu Başkanlığı ve AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilciliği olmak üzere AB kurumlarında önemli mevkilere yeni kişilerin seçilmesi/atanması. Tabii Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Komisyonu üyelerinin de büyük bir bölümü değişmiş durumda.

Bu gelişmeler çerçevesinde cevap vermeye çalışacağımız soru şu: Dönemin başbakanı Tayyip ERDOĞAN tarafından ocak ayında AB yılı ilan edilen 2014'te yayımlanan İlerleme Raporu taraflar arasındaki ilişkilerde yeni bir dönem başladığına, ilişkilerin canlanacağına dair beklentiler oluşmasına yol açıyor mu?

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1155>

I- Türkiye'deki Son Gelişmeler

Türkiye'de cumhurbaşkanlığı seçimleri ertesinde kurulan 62. Hükümet'in programında AB üyeliğinin stratejik bir hedef olduğu yeniden güçlü bir şekilde vurgulandı. Ayrıca Cumhurbaşkanlığı devir teslim töreninde de Cumhurbaşkanı Erdoğan AB'ye katılım müzakerelerinin Türkiye için stratejik bir hedef olduğunu bir kez daha vurguladı.

62. Hükümet'te AB Bakanlığına kariyerinin çok önemli bir bölümü Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerini yürüten kamu kurumlarında üst düzey yöneticilik (AB Genel Sekreterliği Genel Sekreter Yardımcılığı, Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcılığı, AB Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği, AB Genel Sekreterliği) yapmış olan Volkan Bozkır atandı.

AB Bakanlığı, 4 Ocak 2010 tarihinde yayımlanan "Türkiye'nin Katılım Süreci İçin AB Stratejisi"ni² geliştirip Türkiye'nin AB üyeliğini canlandırmak amacıyla üyelik hedefini ve bu hedefe bağlılığını daha güçlü bir şekilde vurgulayan "Türkiye'nin Yeni Avrupa Birliği Stratejisi"ni³ 18 Eylül 2014 tarihinde açıkladı. 25 Eylül 2014 tarihinde yayımlanan Başbakanlık Genelgesinde ise Türkiye'nin AB'ye katılımının stratejik bir hedef olduğu tekrar vurgulanarak, önümüzdeki dönemde gerçekleştirilecek çalışmaların söz konusu strateji doğrultusunda yürütüleceği hususu yer aldı.

Bu arada, 10 Eylül 2014 tarihinde açıklanan German Marshall Fund, Transatlantik Eğilimler Araştırması'nın⁴ sonuçlarına göre, Türkiye'de halkın % 53'ünün AB üyeliğinin faydalı olduğunu düşündüğü ortaya çıktı. Bu oran 2012'de % 38, 2013'te ise % 45'ti. Ayrıca AB üyeliğine olumlu bakmayanların yüzdesi de azalma eğilimine girmiş, 2013'te % 36 iken, 2014'te % 29'a düşmüştü. Dolayısıyla Hükümet'in AB'ye katılım yönünde çabalarını artırması için toplumsal desteğin de var olduğu söylenebilirdi. Bu gelişmeleri Türkiye-AB ilişkilerinin Türkiye tarafında AB katılım sürecine bir ivme kazandırma istekliliğinin bir göstergesi olarak algılamak mümkün.

II- AB'deki Son Gelişmeler

AB tarafına bakıldığında ise, her ne kadar mayıs ayında gerçekleşen Avrupa Parlamentosu seçimleri yabancı karşıtı⁵ ve Avrupa bütünleşmesi muhalifi⁶ partilerin aldığı oyların artması nedeniyle olumsuz bir hava yarattıysa da, seçimlere katılımın çok düşük olması (%43) ve söz konusu oy artışının Parlamento'da partilerin arasındaki güç

² http://www.abgs.gov.tr/files/strateji/yabs_tr1.pdf

³ http://www.abgs.gov.tr/files/foto/ab_stratejisi1.pdf

⁴ <http://trends.gmfus.org/files/2012/09/Key-Findings-Report-2014-Turkish.pdf>

⁵ Fransa'da Milli Cephe, Danimarka'da Halk Partisi, Avusturya Özgürlük Partisi, Macaristan'da FIDESZ ve JOBBIK

⁶ Birleşik Krallık'da Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi, Polonya'da Hukuk ve Adalet Hareketi, Almanya'da Almanya için Alternatif Partisi

dengeğini ciddi biçimde etkilememesi sonucunda (Avrupa Halk Partisi ve Sosyalist ve Sosyal Demokratlar, hala en güçlü parti grupları) bu konudaki endişeler şimdilik azaldı. Parlamento seçimleri sonucunda en fazla oy alan parti olan Avrupa Halk Partisi Başkanı Jean-Claude Juncker Lizbon Antlaşması hükmüne uygun olarak (Spitzenkandidat ilkesi), Avrupa Komisyonu başkanı oldu. AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi olarak da İtalya Dışişleri Bakanı Federica Mogherini belirlendi.⁷ AB Devlet ve Hükümet Başkanları AB Başkanı olarak Polonya Başbakanı Donald Tusk üzerinde anlaştilar. Avrupa Parlamentosu Başkanı, Sosyalist ve Sosyal Demokratlar Grubu Başkanı Martin Schultz ise bu konumunu muhafaza etti.

Bu seçimler/atamalar da Türkiye'de olumlu karşılandı. Avrupa Komisyonu Başkanı Juncker, bir kaç yıl önce, Lüksemburg Başbakanı iken Türkiye'nin AB üyelik sürecini destekliyor, Türkiye'nin üyelik perspektifine din ve kültür farklılığı nedeniyle olumsuz bakanlara karşı net bir tavır alıyordu. ⁸ AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi olarak belirlenen İtalya Dışişleri Bakanı Federica Mogherini, Türkiye'nin üyelik perspektifini destekleyen bir ülke ve hükümetten geliyordu. Aralık başından itibaren en az iki buçuk sene süreyle AB Konseyi başkanlığını yürütecek olan Donald Tusk ise yedi yıl süreyle Polonya'nın başbakanlığını sürdürürken Ukrayna'yı da dikkate alarak genişleme sürecinin devamının gerekliliğine dikkat çekmiş ve Türkiye'nin AB katılımını desteklediğini sürekli ifade etmişti. Polonya, tarihsel nedenlerin de katkısıyla bütün partilerinin katılımı ile Türkiye'nin AB üyeliğini desteklemekte.

Gerek Türkiye, gerek AB'de ilk bakışta olumlu olarak değerlendirilebilecek ve taraflar arasındaki ilişkilere canlılık getirebileceği düşünölebilecek bu gelişmelere ve katılım süreci üzerindeki olası etkilerine biraz daha yakından bakmakta fayda var.

III- Türkiye'nin AB Katılım Süreci Canlanıyor mu?

Türkiye'nin AB üyeliği perspektifi son yıllarda bütün hükümetlerin stratejik hedefi niteliğini taşımıştır. AB Bakanlığı'nın yenilemiş olduğu AB Stratejisi, ilişkilerin geleceğine ve bu yöndeki hazırlıklara ilişkin umut verse de, bu alandaki ilk örnek değil ve 2010 yılında uygulamaya konulan bir önceki strateji ile büyük benzerlikler taşımakta. Bir önceki stratejinin uygulanamamış veya başarıya ulaşmamış olmasının nedenlerinin belirlenip, sorunların bu sefer nasıl aşılacağına dair ayrı bir çalışma yapılmadan yeni AB stratejisinin katılım sürecini canlandırmasına yönelik büyük beklentiler içinde olmak çok doğru bir yaklaşım olarak gözükmemekte. Daha önce benzer stratejilerin uygulanamamış olması, bu yılın bizzat dönemin Başbakanı tarafından AB yılı ilan edilmesine karşın AB katılım sürecinde kayda değer bir ilerleme sağlanamaması nedeniyle tek başına yeni bir AB stratejisinin hazırlanmış olması maalesef yeni bir heyecan yaratamıyor.

⁷ Yeni Avrupa Komisyonu görevine Avrupa Parlamentosu'nun onayından sonra, Kasım ayında başlayacak

⁸ <http://www.hurriyet.com.tr/english/turkey/9055279.asp?gid=231&sz=17572>

(a) AB'den Bakış

AB kurumlarındaki önemli mevkilerdeki kişilerin değişmiş olmasının da Birliğin Türkiye'ye yönelik politikalarında olumlu yönde önemli bir değişiklik yaratması beklenmemekte. Ancak geçmiş yıllarla karşılaştırıldığında, bir süredir AB'den Türkiye'yi kategorik olarak, kimlik ve kültür bazında dışlayan bir tutuma rastlanmadığını da belirtmek gerekiyor. Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker, başkanlık önceliklerini açıklarken⁹, genişleme sürecine beş yıl eğilemeyeceklerini, özellikle temel özgürlükleri sınırlama eğilimi içinde olan bir Türkiye'nin üyeliğine de sıcak bakılmadığını söyledi. Türkiye'nin AB katılım sürecini her zaman desteklemiş olan Avrupa Parlamentosu Başkanı Martin Schultz ise seçim sürecinde, özellikle Twitter'ın kapatılması girişimine atıfta bulunarak, Türkiye'nin kendini AB değerlerinden dramatik bir şekilde uzaklaştırdığı vurgusunu yaptı.¹⁰ Avrupa Komisyonu'nun genişleme ve katılım müzakerelerinden sorumlu yeni üyesi Johannes Hahn ise Türkiye'yi "çok önemli bir ortak" olarak gördüğünü ifade ederek, katılım müzakerelerinin açık uçlu oluşuna dikkat çekti ve katılım müzakerelerinde ilerleme sağlanması için başta ifade özgürlüğü olmak üzere, temel haklarda ilerleme sağlanmasının önkoşul olduğunu vurguladı.¹¹

AB'de resmi kimliği bulunmayan bazı Türkiye gözlemcileri ise daha ileri giderek eğer AB ilkelerden bağımsız gerçekçi bir politika (realpolitik) uğruna Kopenhag siyasi kriterlerinden vazgeçmezse, Türkiye'nin AB'ye katılımının çok zor olduğunu, çünkü ülkenin Kopenhag kriterlerine uyumdan çok uzak olduğunu belirtiyorlar.¹²

Bu arada yukarıda bahsedilen Transatlantik Eğilimler Araştırması'nın¹³ sonuçlarına göre, AB'de Türkiye'ye destek bu yıl geçen seneye göre 10 puan düşerek % 31'e indi. AB'nin fiili lideri konumunda olan Almanya'da ise yarı yarıya bir azalma var. Geçen sene % 43 olan destek bu yıl % 23. Türkiye'dekinin aksine, AB'de kamuoyu Türkiye hakkında ilişkilerin gelişmesine destek verecek olumlu bir görüşe sahip değil.

AB'nin Türkiye'ye bakışını en iyi özetleyen ise Avrupa Komisyonu'nun görevini bırakmakta olan başkanı Jose Manuel Barroso. Barosso'nun eylül ayı sonunda bir mülakatta Türkiye-AB ilişkileri hakkında söyledikleri AB'de Türkiye'ye bakışın ve 2014 yılı İlerleme Raporu'nun bir özeti gibi.¹⁴ Barosso bu mülakatta hazırlanan yeni AB stratejisinin Hükümet'in AB'ye

⁹ <http://juncker.epp.eu/my-priorities>

¹⁰ <http://www.euractiv.com/sections/eu-elections-2014/juncker-and-schulz-say-no-turkey-last-tv-duel-302278>

¹¹ <http://www.euractiv.com/sections/eu-elections-2014/austrian-enlargement-commissioner-turkey-important-partner-us-308831>

¹² Marc Pierini, "The West and President Erdoğan", Hürriyet Daily News, 14 August 2013

¹³ <http://trends.gmfus.org/files/2012/09/Key-Findings-Report-2014-Turkish.pdf>

¹⁴ " Üyelik için Kestirme Yol Yok", Hürriyet, 29 Eylül 2014 <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/27292500.asp>

bağlılığını göstermesi açısından önemine değinmekle birlikte, “Türkiye'nin üyeliğe hazır olup olmadığıyla ilgili genel algıda Türkiye'nin demokrasi, hukukun üstünlüğü ve temel haklar gibi kilit alanlardan başlayarak AB'nin benimsediği tüm evrensel değerlere saygı gösterilmesi ve bunların güçlendirilmesi yönünde çalışmaya gönüllü olduğuna dair irade ve inandırıcılık ortaya koymasının çok önemli rol oynadığını” da ifade ediyor ve “yolsuzluk iddialarına verilen karşılığın Türkiye'nin imajı ve katılım müzakereleri üzerindeki olası etkisinden duyduğu kaygıları” dile getiriyor.

(b) Türkiye'de AB üyeliğini destekleyen kesimlerin bakışı

Türkiye'de AB üyeliğini destekleyen kesimler arasında da büyük bir inançsızlık ve umutsuzluk mevcut. Hazırlanan stratejiler bu kesimi Türkiye'nin AB katılım sürecinde artık ciddi ve kalıcı bir politika izleyeceği yönünde ikna edebilmiş değil. Türkiye'nin AB üyeliğini destekleyen kişi ve kurumlar bu konuda Türkiye ve AB'de karşılıklı siyasi iradenin varlığını sorgulamakta ve Türkiye'nin AB değerlerinden ne anladığının, kendisini AB tarafından temsil edilen veya edilmeye çalışılan değerler sistemi içinde görüp görmediğinin ve AB ile ortak bir gelecek hedefleyip hedeflemediğinin açıkça ortaya konmasını istemekte.

Kısaca, Türkiye'nin AB üyeliğinin faydalarına inanan ve toplum içindeki yüzdesinin arttığı çeşitli araştırmalarla ortaya konan bu kesim, Türkiye'de AB katılım sürecine bir ivme verilmesi çabalarının bir kez daha sadece söylemde kalmasından, yaratılmak istenenin sadece AB'ye yeniden bir yönelim izlenimi olmasından endişe duyuyor. Ayrıca “yeni açılım” söyleminin arkasında Türkiye'nin ortasında yer aldığı istikrarsız coğrafyanın yarattığı kırılganlık ve ciddi güvenlik endişelerinin bulunduğu, Türkiye ekonomisindeki büyümeyi sürdürülebilir kılma ve yabancı yatırımcıların ülkeye güvenlerini tazeleme gibi amaçların da bu söylemde etken olduğu düşüncesi yaygın.¹⁵

Bu kesimin Türkiye'nin tekrar AB katılım sürecine ciddi yaklaştığına yönelik inandırıcılık için bekledikleri AB'nin resmi beklentileri ile örtüşüyor: öncelikle Kopenhag siyasi kriterlerinin hayata geçirilmesi konusunda somut adımlar atılması, özellikle de demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı ve basın özgürlüğü gibi evrensel değerlerin yerleşmesi için çaba gösterilmesi.

Ayrıca katılım müzakerelerinde açılmasının önünde hiç bir siyasi engel olmayan üç faslın (Rekabet, Kamu Alımları ile Sosyal Politika ve İstihdam) özellikle de, başta maden kazaları olmak üzere önemli sayıda iş kazası olan bir ülkede, iş sağlığı ve güvenliği konusunu kapsayan Sosyal Politika ve İstihdam faslının açılması yönünde neden sonuca yönelik adım atılmadığı da sorgulanmakta.

---

¹⁵ Nigar Göksel, “Turkey's Turn Toward the EU : Superficial or Real”, GMF, On Turkey Series, September 12, 2013

Son olarak, Türkiye'nin AB katılım süreci önünde AB kaynaklı en büyük engel olan Kıbrıs sorununun çözümü konusunda Türkiye'nin nasıl bir stratejisi olduğu da merak konusu.

Türkiye'de yukarıda atıfta bulunulan evrensel değerlerin yerleşmesinin AB eksenli bir politika ile mümkün olduğuna inanan bu kesimin ¹⁶ AB'ye de çok güven duyduğunu söylemek mümkün değildir. Yeni Avrupa Komisyonu'nun genişleme sürecini beş yıl süreyle rafa kaldırdığını açıklaması, zaten beş yıl içinde üye olabilecek hiç bir aday ülke yokken, aday ülkelerin cesaretini kırıcı bir açıklama olarak değerlendirilmektedir.

Bu kesimin AB'nin Türkiye'ye yönelik politikasında en fazla sorguladığı husus aynen Türkiye'nin AB üyeliği hedefinde olduğu gibi samimiyet konusudur. AB'nin, üyelik kriterlerinin yerine getirilmesi koşuluna bağlı olarak Türkiye'nin üyeliğine yönelik siyasi iradesini ortaya koyması beklenmektedir. Adil ve saydam bir müzakere süreci beklemekte, bazı üye ülkelerin tek taraflı siyasi bloklarının kaldırılmasını, özellikle de adalet ve temel haklar konularını kapsayan 23. ve 24. fasıllarda (Yargı ve Temel Haklar ve Adalet, Özgürlük ve Güvenlik) müzakerelerin açılmasını talep etmekte ve AB'nin bu konudaki tutumunu sorgulamaktadır. Bu konuda Türkiye'deki resmi görüşle paralel bir tutum gözlemlenmektedir.

AB destekçisi kamuoyu ile Türkiye'nin resmi görüşünün örtüştüğü bir başka konu da vize konusudur. AB'den Türkiye ile 2013 yılı sonunda başlattığı vize diyalogu sürecinde, Türkiye Geri Kabul Anlaşması ve Yol Haritası'nda yer alan yükümlülükleri yerine getirdiği takdirde vizeleri kaldırılmasını beklenmekte, bu konuda nitelikli çoğunlukla karar verecek Avrupa Parlamentosu'nda siyasi nedenlerle herhangi bir aksaklık çıkmasının önlenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Türkiye'nin AB üyeliği perspektifine somut destek veren iş dünyasının özellikle üzerinde durduğu önemli bir konu vardır. Avrupa Komisyonu 2012 yılında Türkiye ve AB dışında bir kuruma, Dünya Bankası'na, Türkiye ve AB arasındaki gümrük birliğinin etkilerinin bir "hakem" gözüyle değerlendirilmesini amaçlayan bir rapor hazırlama görevini vermiştir. Geçtiğimiz nisan ayında Dünya Bankası tarafından açıklanan rapor gayet objektif bir şekilde gümrük birliğinin aksaklıklarını, işlemeyen yönlerini ve geliştirilmesine yönelik önerileri ortaya koymuştur. Kendi inisiyatifleriyle hazırlanan bu raporda yer alan değerlendirmeler doğrultusunda adım atılması Türkiye'de AB'ye karşı gözlemlenen güven kaybının giderilmesi açısından büyük önem taşıyacaktır.

Bütün bunların yanısıra, taraflar arasındaki karşılıklı güven eksikliğini giderecek çok önemli bir unsurun dış politikada işbirliği olduğu da düşünülmektedir. Bölgesindeki ve AB'ye komşu bölgelerdeki gelişmeler, ülkenin Suriyeli sığınmacılara karşı tutumu, AB nezdinde Türkiye'ye stratejik bir ortak niteliği kazandırmış, Türkiye'nin de bölgesindeki

¹⁶ Kadri Gürsel, "Muhafız Türklerin Avrupa'yı Keşfi", Milliyet, 11 Eylül 2014

istikrarsızlık ve sınırlarındaki ciddi çatışmaların yarattığı güvenlik kaygısı karşısında AB üye devletleri ile işbirliği yapma istekliliği artmıştır.

Bütün bu değerlendirmeler hep birlikte ele alındığında AB ile Türkiye arasındaki ilişkilerde gerçekten yeni bir dönemin başlaması için, son bir kaç ayda gerçekleşen gelişmelerin yetersiz kaldığı, ilişkilerin gerçekten canlanabilmesinin birçok değişkene bağlı olduğu gözükmemektedir.

Bu konjonktürde 2014 İlerleme Raporu'nun, Türkiye- AB ilişkilerinde yeni bir başlangıcı müjdelediği söylenebilir mi?

III- 2014 Yılı İlerleme Raporu İlişkilere Yeni Bir Bakış Açısı Getiriyor mu ?

Avrupa Komisyonu'nun Türkiye için hazırladığı son İlerleme Raporu AB'nin Türkiye'ye bakışı ve taraflar arasındaki ilişkiler açısından yeni bir şey getirmiyor.

Raporda Türkiye'nin AB üyeliği konusundaki kararlılığının Hükümet'in yeni AB stratejisine de atıfla devam ettiği ifade edilmekle birlikte, AB'nin Türkiye'nin katılımına yönelik perspektifinin netleştirilmesi, katılım müzakerelerinin önündeki tek taraflı engellerin kaldırılabilmesi konusunda ve açılması beklenen fasıllarla ilgili herhangi bir bilgi ve/veya ipucu yok.

Müzakerelerle ilgili olarak ifade edilen en somut husus ya da itiraf “AB üyeleri arasındaki uzlaşma eksikliğinin müzakere fasılları ile ilgili çalışmalarını kesintiye uğrattığı” olmuş, ancak bu sorunun giderilmesi için bir öneride bulunulmamıştır.

(a) Siyasi Kriterler

Raporun bu bölümünde geçen sene endişeler daha ihtiyatlı bir ifadeyle dile getirilirken, bu sene AB'nin özellikle üzerinde durduğu **hukukun üstünlüğü, kuvvetler ayrılığı, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı, ifade ve basın özgürlüğü başta olmak üzere temel haklar ve son olarak da yolsuzluk soruşturması ve bu soruşturmanın ele alınış biçimi** konularında bu ihtiyatlı tutum bir yana bırakılmış ve “ciddi endişeler” ağırlıklı olarak vurgulanmış. Olumlu olarak ön plana çıkarılan başlıca konular ise “**çözüm süreci**” ve **Türkiye'nin mülteciler ve sığınmacılara karşı tutumu. Kamu denetçiliğinin (Ombudsman) işleyişi ve azınlıkların kültürel hakları konuları da** olumlu bir şekilde ele alınmış.

2013 yılı İlerleme Raporu'nda, siyasi kriterler bölümünde en ağırlıklı ele alınan konu Türkiye'nin siyasi gündeminde önemli yer tuttuğu iddiasından yola çıkarak Gezi Parkı protestolarına karşı takınılan tavrıken, 2014 yılı İlerleme Raporu'nda bu sefer de **yolsuzluk iddialarının araştırılması** konusu ağırlık kazanmıştır. Avrupa Komisyonu bu konuda da ihtiyatlı üslubunu bir yana bırakarak “*yolsuzluk iddialarının ele alınma şekli, görevi suiistimal iddialarının ayırım gözetmeden, saydam ve tarafsız bir şekilde*

değerlendirilmeyeceğine ilişkin ciddi şüphelere yol açmıştır” ve “yargının bağımsızlığı, tarafsızlığı ve etkinliğine müdahale etmesi ile sonuçlanacak şekilde icra makamının, yolsuzluk iddialarına cevabı endişeye yol açmaktadır” şeklinde ağır olarak nitelendirilebilecek yorumlar yapmış ve hatta “TBMM'nin yolsuzluk iddialarını araştırmada gecikmesine ve bunda iktidar partisinin rolüne” dikkat çekmiştir.

“**Çözüm süreci**” geçen sene olduğu gibi bu sene de siyasi kriterler alanındaki en olumlu adım olarak ön plana çıkarılmış, haziran ayında TBMM'nin çözüm sürecine yasal dayanak olarak çıkardığı yasaya atıfta bulunulmuş, ancak yasanın uygulama yönetmeliğinin henüz kabul edilmediğine de dikkat çekilmiştir.

Siyasi kriterler alanında her zaman övülen “**güvenlik güçlerinin sivil denetime tabi olması**” konusunda, Uludere (Roboski) olayı ile ilgili sivil ve askeri takibatların sonuçlandırılmadığı da gündeme getirilmiştir.

Ayrıca askeri vesayet sonuçlandırılırken bu sefer de “*kendisine verilen olağanüstü yetkiler nedeniyle **Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT)** sivil denetimden uzaklaşmıştır” yorumu yapılmıştır. Bu konu da ayrıntılı ele alınmış, MİT Yasası'nın “MİT'e bütçe dışı olan Savunma Sanayi Destek Fonu'na erişim olanağı vermiş olduğu ve bu durumun güvenlik sektörünün mali açıdan saydamlığı daha da sınırladığı” belirtilmiştir.*

2014 yılı İlerleme Raporunda **yerel seçimler ve cumhurbaşkanlığı seçimi** de ele alınmış, iki seçimde de “*Başbakanın ayrıcalıklı konumda olduğuna, devlet kaynaklarının ve medyanın eşitsiz kullanıldığına, medyanın yanlı bir tutum izlediğine” dair yorumlar yapılmış, cumhurbaşkanlığı seçimlerinde bu yoruma temel olarak Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM) ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)'nin endişeleri gündeme getirilmiştir.*

(b) Kıbrıs

Bu konuda bir yandan yeniden başlayan çözüm sürecine desteği vurgulanırken, Türkiye'nin, Güney Kıbrıs'ın münhasır ekonomik bölgede, denizde doğal enerji kaynakları arama çalışmalarına karşı söylemlerine devam etmesi eleştirilmiştir. Bu bağlamda AB kurumlarının, üye ülkelerin iki taraflı anlaşmalara taraf olma ve Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi dâhil olmak üzere uluslararası hukuk ile uyum içerisinde kendi sınırları dâhilinde doğal kaynakları araştırma hakkına vurgu yaptığı belirtilmiştir.

Güney Kıbrıs'ın tam da bu gerekçelerle çözüm müzakerelerinden çekildiğini açıkladığı bu günlerde AB'nin konuya bakışı önem kazanmıştır.

(c) Ekonomik Kriterler

Raporun bu alanda Türkiye'nin performansına bakışında hemen hemen hiç bir değişiklik olmamıştır.

Türkiye'nin piyasa ekonomisi olma niteliğini devam ettirdiği, ancak yüksek cari açık ve görece yüksek enflasyon gibi önemli ekonomik dengesizliklerin devamlılığını koruduğu yorumu yapılmıştır.

En önemli uyarı düşen büyüme hızı, yüksek cari açık ve dış borç konusunda olmuştur. Bu uyarı *"yavaşlamış bir büyümede bile dış borcun yüksek seviyelerde seyretmesi, bu durumda yabancı yatırım akışı tersine döndüğü takdirde ülke ekonomisinin zayıf duruma düşeceği"* yönünde yapılmıştır.

Özellikle devlet yardımları ve kamu alımları sistemine saydamlık kazandırılmamış olması eleştirilmeye devam etmektedir.

Rapor ilk defa bu sene *"son dönemde ekonomi politikaları oluşum süreçlerinin ülkedeki siyasi gerilimden etkilendiğinin gözlemlendiğine"* dikkat çekmiştir.

(d) Gümrük Birliği

Dünya Bankası'nın kendi teklifiyle gerçekleştirdiği Gümrük Birliği değerlendirmesi raporunun nisan ayında yayımlandığının ve Rapor'un ticari ilişkilerin genişletilmesi ve işleyişle ilgili sorunların ele alınması gerektiğine işaret ettiğinin belirtilmesine karşın, Rapor'da yer alan önerilerin hayata geçirilmesi yönünde somut bir girişim yapıp yapılmayacağı belirtilmemiştir.

(e) AB Müktesebatına Uyum

Rapora göre Türkiye'nin AB müktesebatına uyum durumunda (Bkn. Ek tablo) son bir sene içinde önemli bir değişiklik olmamıştır. Türkiye'nin başta Malların Serbest Dolaşımı, Mali Hizmetler, Enerji, Bölgesel Politikalar ve Yapısal Araçların Koordinasyonu olmak üzere 24 müzakere faslında, AB müktesebatına orta ve ileri derecede uyum sağladığını ayrıntılarıyla ortaya koymuştur. Söz konusu performans özellikle siyasi engellerin etkisiyle müzakere sürecine yansıtılmamaktadır.

Ancak, Türkiye ile AB dış politikada işbirliği alanında niyetli gözükürken, Dış Güvenlik ve Savunma Politikası faslında AB kararlarının % 29'una katılım sağlamıştır. 2013 yılında % 46 olan bu oran 2014 yılında 23 puan azalmıştır. Taraflar arasında dış politikada sağlıklı bir işbirliği için uyumlu kararların sayısının artması gerekmektedir.

Sonuç

2014 yılı İlerleme Raporu ışığında Türkiye-AB ilişkilerine bakıldığında çok olumlu bir değerlendirme yapmak mümkün değil. Her ne kadar Türkiye AB katılım hedefine stratejik bir önem atfettiğini resmi söylem olarak ortaya koysa ve AB'nin faydasına inanan toplum kesimi genişlese de, en azından kısa vadede bu konuda ciddi bir aşama kaydetmek mümkün gözüküyor.

AB de şu anda Türkiye'nin katılım sürecine bir canlılık kazandırma hevesine sahip olmadığı izlenimini veriyor. AB katılım müzakerelerinin canlanması için Türkiye'nin hukukun üstünlüğü ve temel özgürlükler gibi evrensel AB değerleri alanında ilerleme kaydetmesini istiyor, Türkiye ise bu alanlarda ilerleme kaydetmek için ilgili fasılların üzerindeki blokajın kaldırılmasını. Bu açıdan bakıldığında taraflar arasındaki ilişki bir sağırklar diyaloguna dönüşmüş gözüküyor.

Ancak ne Türkiye, ne AB şu anda katılım müzakerelerinde bir ilerleme olmasa da, bir ilerleme umudu kısa vadede gözükmesi de bu süreci sonlandırmak niyetinde değil. Sürecin devam etmesinin ya da devam ediyor gözükmesinin en azından uluslararası konjonktürün karmaşıklığı ve istikrarsızlığı ve bunun yarattığı güvenlik endişeleri nedeni ile iki tarafın da yararına olduğu düşünülüyor. Ayrıca iki tarafta bu sürece son verildiği takdirde tekrar başlatmanın imkansızlığının farkında.

Ancak çeşitli AB yetkilileri tarafından kapalı kapılar ardında giderek daha fazla gündeme getirildiği gibi AB Türkiye'yi giderek "katılımı hedefleyen bir aday ülke" yerine çok riskli bir bölgede yer alan ve bu nedenle istikrarlı olması gereken bir "stratejik ortak" olarak görüyor. Tarafların içinde buldukları bölgede ortak çıkarlara sahip olduğu düşüncesi de bu görüşü güçlendiriyor. Bu bakış açısının günümüz koşullarında Türkiye'nin de işine geldiği yönünde değerlendirmeler de mevcut. Bu konuda somut adımlar atılabilmesi için önemli dış politika konularında bir uzlaşmaya varılmasının gerekliliği de unutulmamalı.

Bu durumdan memnun olmayan kesim Türkiye ve AB'de güvenilir ve aktif bir katılım sürecinin faydasına gerçekten inananlar. Bu kesim "stratejik ortak" olarak görünen bir ülkede demokrasi, hukukun üstünlüğü ve temel özgürlükler gibi konulara duyarsız kalınacağı ve Türkiye'nin eriştiği demokrasi düzeyinin AB'nin gerisinde kalsa da böyle bir ilişki için yeterli görülebileceği endişesini taşıyor. İlerleme Raporu bu konularda duyarsız bir tutuma sahip olduğu izlenimini vermese de Türkiye'yi gerçek bir "katılım ortağı" olarak görerek katılım sürecindeki tıkanıklıkların açılması konusunda bir öneri de getirmiyor.

Belki de Türkiye-AB ilişkilerine pragmatik bakmak ve taraflar gerçek anlamda "stratejik ortak" olabilir ve dış politikada anlamlı bir işbirliği gerçekleştirebilirlerse karşılıklı güven eksikliğinin giderilerek, ilişkinin katılımı da içeren farklı boyutlara ulaşması umulabilir. İçinde bulunduğumuz koşullarda başka bir umut beslemek mümkün gözüküyor.

Ek: 2014 İlerleme Raporu

Müzakere Fasılları İtibariyle Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Durumu

Sınırlı Uyum	Kısmi Uyum	Orta Düzeyde Uyum	İleri Düzeyde Uyum
İşçilerin Serbest Dolaşımı	Yargı ve Temel Haklar	Sermayenin Serbest Dolaşımı	Malların Serbest Dolaşımı
İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestliği	Adalet, Özgürlük ve Güvenlik	Kamu Alımları	Şirketler Hukuku
Tarım ve Kırsal Kalkınma		Rekabet Politikası	Fikri Mülkiyet Hukuku
Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı		Bilgi Toplumu ve Medya	Mali Hizmetler
Balıkçılık		Taşımacılık Politikası	Enerji
Çevre		Vergilendirme	Ekonomik ve Parasal Politika
Mali ve Bütçesel Hükümler		Sosyal Politika ve İstihdam	İstatistik
		Eğitim ve Kültür	İşletme ve Sanayi Politikası
		Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu	Trans-Avrupa Ağları
		Tüketici ve Sağlığının Korunması	Bilim ve Araştırma
		Dış Güvenlik ve Savunma Politikası	Gümrük Birliği
		Mali Kontrol	Dış İlişkiler
7 FASIL	2 FASIL	12 FASIL	12 FASIL